

אלו טרפות פרק שלישי חולין

רלמ א מיי פ"ג מהלכות
מחלות
הלכה טו סמג לאין קלג
טוש"ע י"ד סימן פד ס"ח:
רמב"ם מ"י פ"ג מהלכות
אסורי מצוה ה"ה
[טויו"ד סימן שטן]:
רמב"ם ג מ"י פ"ח מהלכות
שחיטה הלכה י"א
סמג עשין קג טוש"ע י"ד
סימן נה [ויסמן נג
פ"ח]:
רמב"ם ד ה"ה מ"י פ"ו
מהלכות שחיטה
הלכה כ טוש"ע י"ד סי' מו
ס"ד:
רמב"ם ד מ"י ט"ז הלכה
כ טוש"ע ט"ז
סעיף א [ב]:
רמב"ם ה"ה מ"י פ"י מהל'
שחיטה הלכה ט'
סמג ט"ז טוש"ע י"ד סי' ט'
סעיף א:
רמב"ם ט מ"י ט"ז [ופ"ג]
מהלכות רוח
ושמירת נפש הלכה א'
טוש"ע ט"ז ס"ג:
רמב"ם י מ"י פ"ו מהלכות
שחיטה הלכה י'
וע"ש סמג ט"ז טוש"ע י"ד
סי' נה סעי' ד:

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי. רבינו שמואל גרים
דכריס פירוש שהתלעו כמו ענבי דכרוס וזשה שלקתה
בעמרים צפרק המקבל (ב"מ דף קו: ע"ש) וזכור ברש גמרא פרק
שלשה מינים (דף לז): לאתויי ענבים דכרוס וצאמלע הפרק זה
(דף לח): והא שיר ענבים דכרוס
שהרי אין דרך פירות להניח כזכ
ועוד דהוה ליה למימר שהתלעו ור"ת
מפרש שדרך להניח כל דבר כזכ
כדאיתא צ"פ חוקת הצמים (ב"ב דף
נה.) הני שערי דכדא משתעבדי
לכרגא ובהמפקיד (ב"מ דף מ.) הוה
עובדא ופקע כלא וצ"פ הזהב (שם
דף נט.) צמטלס שערי מדא נקטי
ואתי תיגרא: **הנוצה** מצטרפת.
פ"ה לענין פגול וגרים אבל לענין
פגול כרצון סבירא ליה ור"ת אומר
שהוה משנה בטירות ומיטמאות ולא
מנטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה
מנטרפת פירוש מנטרפת לכזיבה
דשומר הוא ומנן צמטת עוקלין (פ"ה
מ"ה) כל שהוא יד ואינו שומר עומא
ומטמא ולא מנטרף שומר אפילו שאינו
יד טמא ומנטרף והשתא מייתי ראייה
מדחשיב ליה כשומר לצכר אלמא
הו כמו עור וכשיטולה כאליו יטול
העור דהו גלוה וטרפה ורצח דחי
עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא
לענין אגוני אבל שומר לצכר לא
חשיב שאין רגילות להניע העוף עם
הנוצה שלא יתלכלך ועד כאן לא קאמר
ר' ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיב
שומר אבל לענין אגוני לא מגין:
עיקרא

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר
תריסר ירחי שתא שריא.
כלומר הני תמרי שהתלעו
ככד ששמיין אותן. בתר
תריסר ירחי שתא שתלשו
אותן מן הקרקע שריין
דאמרין הני תולעין עשיו
התלעו ומקום וריבוי
(וידהו) (הן) מן הפירות
עצמן הן ולא ילוי עמם
מן הקרקע שון שעלו
עמו מן הקרקע ככד
מהים בתוך י"ב חדש
והני תולעין הדשתא לא
השריעו על הארץ: בקא
מוקדוין ודיבדושקא:
אימרא. כעסא: ומצית
מינה. כלומר מצית מינה
דמה ושבעת נפש: שיתין
מאני ליתרין בקורנסיה.
לשון קורנס: אלא במאני
דידהו. כלומר בליתרין
שלחן זהו משהו: (ל) אבל
כרגל טרפה. כלומר ניטל
יך וחלל שלה טרפה
לענין בכור איתמר ולענין
קדשים ליקרב: ואי שפי
להודי כשרה. כלומר
דאינו אלא אחת: ההוא
גובתא דהוה נפקא. כלומר
לשון בני מעיים היוצאים
כלומר שני כרכשות:
אבל יוצאין במקום אחד
וכלין עד באצבע כשרה.
כלומר יוצאין במקום
אחד ואינן הולכין אלא
באצבע עד מצטרפין
זה עם זה ושופכין זה
לזה כשרה: כלין מלמטה.
כלומר כלין קודם שיגעו
למקום הדבק כשיעור
אצבע אצ"פ שפרודין זה
מוה כחצי אמה במצויה.
אבל קודם שיגיעו למקום
הדבק כלין כשיעור אצבע
כשרה: ר' ישמעאל אומר
הנוצה מצטרפת לכביצה.
כלומר טמא טומאת

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אמר רב לית בקא בר יומא ולית
דיבא בת שתא אמר ליה רב פפא לאבבי
והא אמרי אינשי שב שני (ב) אימרא בקתא
מבקא דאמרה ליה חזיתיה לבר מחווא דסחא
במיא וסליק ואיכרך בסדינן ואותיבת עליה
ומצת מיניה ולא הודעת לי א"ל וליטעמך
הא דאמרי אינשי (ג) שיתין מני פרולא תלו
ליה לבקא (ד) בקורנסיה מי איכא איהו גופיה
כמה הוה אלא במני דידהו הכא נמי בשני
דידהו (ה) תנן התם בבהמה בעלת ה' רגלים
או שאין לה אלא שלש ה"ז מום (ו) אמר רב
הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל
חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויה מאי טעמא
כל יתר כנטול דמי הויה חיותא דהוה לה
תרתו סניא דיכי אייתוה לרכינא וטרפה
גובתא דהוה נפקא מבי כסי להובלילא סבר
רב אשי למוטרפה א"ל רב הונא מר בר
חייא לרב אשי כל הני (ז) חיוי ברייתא הכי
אית להו ההוא גובתא דהוה מעברא מבי
כסי לכרסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה
אמר ליה רב אושעיא אטו (ח) כולוהו בהרא
מחיתא מחתינהו היכא דאתמר אתמר
היכא דלא אתמר לא אתמר העיד נתן בר
שילא רב מבחיא דציפורי לפני רבי יעל שני

שמע מינה. מדרב הונא: הני תמרי דכדא. שהתלעו ואין ידוע אם
צמחזכר אם בתלוש: לצכר תריסר ירחי שתא שריין. דאי צמחזכר
התלע לא הוה חיי עד השתא: צקא. מין זכוב זינזיל"א והיא נושכת
כרעה: ידיצא. זכוב: אימרא. לשון (אויב לו) כעת צמרוס
תמריא. נתנכרה לו ומרדה עליו
אינשציי"ר: לצר מחווא. על שם
שהיו בני מחווא מעוגנים ושמינים (י)
נאמר משל זה עליהם: ומלח מיניה.
דמא. מללח דמו: מני. משקל ששים
מני: צקורנסיה. מרטי"ל. כלומר הו
זהיר צו שנישכמו כזבה: צמני ידיהו.
צמשקל שלהן של צקי שהוא קל: צמני
ידיהו. רגעים הן: סגן הסס.
צצבורות לענין מומים: לא שנו.
דקמני הכי זה מום לגזוה הא להדיט
שרי: אלא שחסר ויתר ציר. שחסר
זה דצעלת שלש או ימור זה דצעלת
ה' ציר שאין לה אלא ד' אחד או
שש לה ג' ידים: כנטול דמי. יתר
אחד כחסר אחד והויה כבעלת רגל
אחד וטרפה הויה כשמוטת יך
צצהמה: סניא דיכי. בודי"ל קרשטיני"א
קורין לו: גוצהא. כמו קנה צשר:
דהוה מעצר מני כסי להובלילא.
המסס: לאכשורה. כדאכשרנא
צגוצתא דכי צבי והובלילא: צדא
מחיסא מחסינהו. וכי צאריגה אחת
ארגמס לכולס לשון (שמות לט צמרוס)
עוצד ממי. דתיקון דבור קרו לו אינשי
אריגה שמסדר את דצרכיו: היכא
דאיסמרי. דצרייתא הכי אית לכו
איסמרי: והיכא דלא איסמרי לא איסמרי.
ויתר הוא וכאליו יטול אחד מן המעים
כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן
הלכה דליכא מאן דפליג. ואע"ג דלאמרין
(לעיל דף מו.) צאוני דריאה לית הלכתא
כוומיה דרצח ציתרת הא אוקימנא
והוא דקיימנא דרצח דאוני דקים לכו
לרצון דאורחיייהו צהכי אבל ציני ציני
טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים
דלאו אורחיייהו ודאי טרפה: היולאים
מן צפהמה כאהר. דלית לה תרמי
הדורי דכנתא ושניה יוצאין מן הקיבה
זה צראה וזה צאלמעה: וכנגדן צעוף
כשרה. דעוף זימנין דהו הכי ואע"ג
דלא משתכח לכו הכי קיס לכו. ויש
מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן
הזפק ועד הקורקצן קנה של מעין
אחד וההוא קרי צני מעיס גמורין:
הקורקצן יוצאין צני מעיס גמורין:
אבל יוצאין ממקום אחד. סמוכין זה
לזה: וכלים עד כאלצבע. וחזרין
ומתחצרין בתוך רוחצ אצבע: פליגי
צה. צהיכא דיוצאים ממקום אחד
דקמני כשרה: מלמטה. סמוך לנקב
הרעי מתחצרין כדי שיהא הרעי יוצא
ממקום אחד: ר' יהודה. הא דלאמר
דחשיב לה כגלוהה שניטול עורה ורבי
ישמעאל נמי חשיב לנוצה כעור דלאמר
נוצה מנטרפת לכזיב לפגל צחטאת

העוף אם מלקה ע"מ לאכול כזיב צין נוצה ועור וצכר חוץ לזמנו: אפגוני גרסינן: אלא לענין אפגוני. דקסבר חזיא לאכילה: לא מגין.
וכי ניטלה נמי לא איכפת לן: ברתני' אחווס הדס. שאחזה דס וחלתה: והמעושנת. נכנס עשן צגופה: והמונונת. חולי מחמת זינה:
הרדופני. סם המות לצמה: מים הרעיס. מים מגוליס: אכלה סם המות לחדס: גב' קורט של חלמית חד הוא ונוקב
את צני המעים. חלמית לורי"א: סיעא. תור"א צלע"ו ועצב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה: כלצ טוטה. אמרינן צסדר יומא (דף פג.) רוח רעה
צורה עליו וכענושך חדס צורה עליו והורגמו: קשיא חלמית. דהכא חלמית דשמואל: וקשיא סם המות. דהכא חלמית דהמות
דמתני': הא ידיה. צרייתא צכס המות צצהמה שאינו סם המות לחדס: צמני גוויי סם המות. דצהמה מיירי תנא דצרייתא:
עיקרא

א) גני הערוך אמרמי
וכן משמע קלח מפרסי'
דהכל ויומר מנאר בפרסי'
דלויב לט פסוק יז ע"ש.
ב) עיין מוס' צ"ק צ"ב:
ד"ה שיתין. א) פ"י בקרע
ערוך. ד) טהרות פ"א מ"ב
ה) עיין מוס' וכ"כ הר"ש.
ו) מוספתא פ"ג ה"ו
ע"ש. ז) עיין לעיל.
ח) כדאיתא ר"ה ח"א.
ט) צכ"א: דלאמר.

לעוי רש"י

צצציל"א. יתוש.
אינשציי"ר. להתנהג
באכזריות.
מוטי"ל. פטיש.
בודי"ל קרשטיני"א
קרישטיני"א בודי"ל.
המני העיור.
לורי"א. חלמית.
תור"א [טור"א]. אקניטון
(צמח ארסי).

מוסף רש"י

לא שנו. דבעל ה' רגלים
או ג' דהו מום ולא
טרפיה. אלא שהסוס או
הימור הוה ציר, שיש לו
לבעל ה' רגלים ג' ידים
וב' רגלים. ולבעל ג' רגלים
צ' רגלים ויד אחת, דכדי
לא שן טריפת בכורות
מ. כל יתר כנטול
דמי. וצמה שנטול יך
וחלל שלה טריפה. וקיל
צמה שמתכו רגלים מן
הארכוסה ולמעלה טריפה
ועוד נוקב דלאמא דקפ
מזכריה טריפה (שם).
חזיו ברייתא. הרועת
כאפר ויערס (לעיל מג.)
ואמרי לה צייחא צחילת
ושמנת (לעיל מו.).

רבינו גרשום (המשך)

אוכלין דחשוב כבשר
והיינו דא"ר יוחנן ר'
יהודה ור' ישמעאל אמרו
דבר אחד כשם שר'
יהודה אמר ניטלה הנוצה
פסולה דחשוב כבשר
כך לר' ישמעאל חשוב
כבשר אבל לענין טומאה
כריבנן סבירא ליה דאין
מצטרפין: כריבנן סבירא
ליה דלא מגין. כלומר
לא מגין עליה ולא חשוב
כבשר: המעושנת היתה
במקום עשן ונסתכנה:
והמצוננת. נצטננה: או
שאכלה הירדופני. סם
המות דבהמה ומין עשב
הוא: חלמית. לקרא בלעז:
כלב שוטה. משוגע:
קשיא חלמית אחילתית
ולמתנין קשיא סם המות
אסם המות: כאן בקרטיין.
אכלה ממה לי למיתנא
תרתו זימני אכלה הירדופני
או שאכלה סם המות
כשרה:

עיקרא

אלו טרפות פרק שלישי הולין

רב א מיי פ"א מהל'
מאכלות אסורות
הלכה י ועיין בהשגות
ובמ"מ סגן עשן סג
טו"ש"ע י"ד סימן פ סתף
ז:

רב ב מיי שם הלכה י
ועיין בהשגות ובמ"מ
טו"ש"ע שם סתף ז:

שיטה מקובצת

[א] (משכא ארכו):
פירש בקונטרס דסקא
דעתין: [ג] לא סגי משום
עיוא דרכין ובתדורות
וכרוכות נמי לא סגי
דשל שור נמי כרוכה פי'
עגולה וחזרוה פירוש גם
חזין בראשיתן: [ז] קאי
אלא אחזרות ולמ"ד עו
כרצין חיה: [ח] וצבי
כן הוא כדאמרין בסוף
מטבח כתובות וחזין נמי:
[ט] ויהיה כמו כן היה יכול
לדקוק מקרש:

רבינו גרשום

כרוכות בעינן כלומר
סדק על סדק כשור
דמיחוי כקין בתוך קרן:
חרוכות בעינן דאין
הרוקות: מופצלות בעינן.
שנים ושלשה בקרן אחת:
הדורות בעינן. עגולות:
מפרי פי איש יהיה שריוה
תשבע נפשו דקה ואכל:
והזוהו ברבינו אחא כו'.
כלומר אע"פ דהלכתא
כוותה דשמואל דשרי
והזוהו ברבינו אחא דאסו:
טביא דבי עילאי. צבי של
אוהו יער ששמו עילאי:
בין אונא לאונא. כלומר
בין אוון לאוון: פרשא
קטיל אריא. לשון פרשים:
א"ל איברא. כלומר ודאי
אני רוצה:

כקרני חיה ולא טלפים כטלפי חיה וי"ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא
כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין
לספוקי צבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר
יש לה טלפים כטלפי חיה אחתי איכא לספוקי צבהמה דיש טלפי
חיה דומות כטלפי צבהמה והשתא
מנתי' דפ' צא סימן (גדה נא): דכל שיש
לו קרנים יש לו טלפים מני אחי
ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו
קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה
על פירוש זה דכי פריך והרי עו שיש
לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא
טלפים (גדה נא) דמו כטלפי דחיה כמו טלפים
דברייתא ולמה ליה לנימיר תרמי
דאיכא צעו כיון דצמד סגי להמיר
חלבה: וְהָרִי עו דחרוקות. פי'
צקונטרס דסקא [ז] דעמיה דהדר
עו מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות
וכרוכות מו לא בעינן ומימיה ולישני
ליה דתריייהו בעינן חרוקות וכרוכות
ועוד צמון דבעינן חרוקות וכרוכות
ומדורות אמאי לא סגי בכרוכות
וחרוקות ומפרש הר"ם דהאי והרי
עו מעמא כרכו פריך דכרוכות
וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה
צמון ואע"ג דלית הלכתא כוותיה
פריך אליביה היכי מפרש לה לצרייתא
ומשני מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי
כו' עד היכא דלא מיפצלו בעינן
כרוכות חרוקות ומדורות דכרוכות
וחרוקות לכו לא [ג] סגיא משום עיוא
דכרכו וצדורות וכרוכות נמי לא
סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות
ומדורות גם חזין צראשיהן וצדורות
וחרוקות נמי לא סגיא משום עו
סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי
הוא דמצלע חירקיהו כלומר בעינן
אחר אין חירקיה סימן והיינו ספיקא
דעו דכרכו לאו אמיננע חירקיהו
קאי אלא אחריות [ז] דלמאן דאמר
עו כרכו חיה היא לא צבי כלל
מדורות וקשה קת דהוה ליה לפרש
צדלות וקשה קת דכרכו כיון דעו
כרכו קא פריך וגם הלשון משמע
צדא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי
וי"ל דיש שום מין עו דקרניה כרוכות
וחרוקות ומהיחיה פריך ולא מעמא
כרכו והשתא קאי ספיר ספיקא
דעמא כרכו אמיננע חירקיהו:
וְהָרִי צבי שאין מפוצלות בו'.
פרש צקונטרס צבי אין זה שאנו
קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא
צבי זהו אותו שאנו קורין אותו
אשטנצו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות
ור"מ אומר דהוה אותו שאנו קורין

כקרני חיה ולא קרני חיה וי"ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא
כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין
לספוקי צבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר
יש לה טלפים כטלפי חיה אחתי איכא לספוקי צבהמה דיש טלפי
חיה דומות כטלפי צבהמה והשתא
מנתי' דפ' צא סימן (גדה נא): דכל שיש
לו קרנים יש לו טלפים מני אחי
ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו
קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה
על פירוש זה דכי פריך והרי עו שיש
לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא
טלפים (גדה נא) דמו כטלפי דחיה כמו טלפים
דברייתא ולמה ליה לנימיר תרמי
דאיכא צעו כיון דצמד סגי להמיר
חלבה: וְהָרִי עו דחרוקות. פי'
צקונטרס דסקא [ז] דעמיה דהדר
עו מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות
וכרוכות מו לא בעינן ומימיה ולישני
ליה דתריייהו בעינן חרוקות וכרוכות
ועוד צמון דבעינן חרוקות וכרוכות
ומדורות אמאי לא סגי בכרוכות
וחרוקות ומפרש הר"ם דהאי והרי
עו מעמא כרכו פריך דכרוכות
וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה
צמון ואע"ג דלית הלכתא כוותיה
פריך אליביה היכי מפרש לה לצרייתא
ומשני מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי
כו' עד היכא דלא מיפצלו בעינן
כרוכות חרוקות ומדורות דכרוכות
וחרוקות לכו לא [ג] סגיא משום עיוא
דכרכו וצדורות וכרוכות נמי לא
סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות
ומדורות גם חזין צראשיהן וצדורות
וחרוקות נמי לא סגיא משום עו
סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי
הוא דמצלע חירקיהו כלומר בעינן
אחר אין חירקיה סימן והיינו ספיקא
דעו דכרכו לאו אמיננע חירקיהו
קאי אלא אחריות [ז] דלמאן דאמר
עו כרכו חיה היא לא צבי כלל
מדורות וקשה קת דהוה ליה לפרש
צדלות וקשה קת דכרכו כיון דעו
כרכו קא פריך וגם הלשון משמע
צדא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי
וי"ל דיש שום מין עו דקרניה כרוכות
וחרוקות ומהיחיה פריך ולא מעמא
כרכו והשתא קאי ספיר ספיקא
דעמא כרכו אמיננע חירקיהו:
וְהָרִי צבי שאין מפוצלות בו'.
פרש צקונטרס צבי אין זה שאנו
קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא
צבי זהו אותו שאנו קורין אותו
אשטנצו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות
ור"מ אומר דהוה אותו שאנו קורין

לפסוקי צבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר
יש לה טלפים כטלפי חיה אחתי איכא לספוקי צבהמה דיש טלפי
חיה דומות כטלפי צבהמה והשתא
מנתי' דפ' צא סימן (גדה נא): דכל שיש
לו קרנים יש לו טלפים מני אחי
ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו
קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה
על פירוש זה דכי פריך והרי עו שיש
לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא
טלפים (גדה נא) דמו כטלפי דחיה כמו טלפים
דברייתא ולמה ליה לנימיר תרמי
דאיכא צעו כיון דצמד סגי להמיר
חלבה: וְהָרִי עו דחרוקות. פי'
צקונטרס דסקא [ז] דעמיה דהדר
עו מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות
וכרוכות מו לא בעינן ומימיה ולישני
ליה דתריייהו בעינן חרוקות וכרוכות
ועוד צמון דבעינן חרוקות וכרוכות
ומדורות אמאי לא סגי בכרוכות
וחרוקות ומפרש הר"ם דהאי והרי
עו מעמא כרכו פריך דכרוכות
וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה
צמון ואע"ג דלית הלכתא כוותיה
פריך אליביה היכי מפרש לה לצרייתא
ומשני מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי
כו' עד היכא דלא מיפצלו בעינן
כרוכות חרוקות ומדורות דכרוכות
וחרוקות לכו לא [ג] סגיא משום עיוא
דכרכו וצדורות וכרוכות נמי לא
סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות
ומדורות גם חזין צראשיהן וצדורות
וחרוקות נמי לא סגיא משום עו
סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי
הוא דמצלע חירקיהו כלומר בעינן
אחר אין חירקיה סימן והיינו ספיקא
דעו דכרכו לאו אמיננע חירקיהו
קאי אלא אחריות [ז] דלמאן דאמר
עו כרכו חיה היא לא צבי כלל
מדורות וקשה קת דהוה ליה לפרש
צדלות וקשה קת דכרכו כיון דעו
כרכו קא פריך וגם הלשון משמע
צדא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי
וי"ל דיש שום מין עו דקרניה כרוכות
וחרוקות ומהיחיה פריך ולא מעמא
כרכו והשתא קאי ספיר ספיקא
דעמא כרכו אמיננע חירקיהו:
וְהָרִי צבי שאין מפוצלות בו'.
פרש צקונטרס צבי אין זה שאנו
קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא
צבי זהו אותו שאנו קורין אותו
אשטנצו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות
ור"מ אומר דהוה אותו שאנו קורין

לפסוקי צבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר
יש לה טלפים כטלפי חיה אחתי איכא לספוקי צבהמה דיש טלפי
חיה דומות כטלפי צבהמה והשתא
מנתי' דפ' צא סימן (גדה נא): דכל שיש
לו קרנים יש לו טלפים מני אחי
ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו
קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה
על פירוש זה דכי פריך והרי עו שיש
לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא
טלפים (גדה נא) דמו כטלפי דחיה כמו טלפים
דברייתא ולמה ליה לנימיר תרמי
דאיכא צעו כיון דצמד סגי להמיר
חלבה: וְהָרִי עו דחרוקות. פי'
צקונטרס דסקא [ז] דעמיה דהדר
עו מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות
וכרוכות מו לא בעינן ומימיה ולישני
ליה דתריייהו בעינן חרוקות וכרוכות
ועוד צמון דבעינן חרוקות וכרוכות
ומדורות אמאי לא סגי בכרוכות
וחרוקות ומפרש הר"ם דהאי והרי
עו מעמא כרכו פריך דכרוכות
וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה
צמון ואע"ג דלית הלכתא כוותיה
פריך אליביה היכי מפרש לה לצרייתא
ומשני מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי
כו' עד היכא דלא מיפצלו בעינן
כרוכות חרוקות ומדורות דכרוכות
וחרוקות לכו לא [ג] סגיא משום עיוא
דכרכו וצדורות וכרוכות נמי לא
סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות
ומדורות גם חזין צראשיהן וצדורות
וחרוקות נמי לא סגיא משום עו
סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי
הוא דמצלע חירקיהו כלומר בעינן
אחר אין חירקיה סימן והיינו ספיקא
דעו דכרכו לאו אמיננע חירקיהו
קאי אלא אחריות [ז] דלמאן דאמר
עו כרכו חיה היא לא צבי כלל
מדורות וקשה קת דהוה ליה לפרש
צדלות וקשה קת דכרכו כיון דעו
כרכו קא פריך וגם הלשון משמע
צדא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי
וי"ל דיש שום מין עו דקרניה כרוכות
וחרוקות ומהיחיה פריך ולא מעמא
כרכו והשתא קאי ספיר ספיקא
דעמא כרכו אמיננע חירקיהו:
וְהָרִי צבי שאין מפוצלות בו'.
פרש צקונטרס צבי אין זה שאנו
קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא
צבי זהו אותו שאנו קורין אותו
אשטנצו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות
ור"מ אומר דהוה אותו שאנו קורין

(א) גבי הערוך ערך חקן צ'
מדוקות, (ב) גבי הערוך
הדורות ח"ל הדורות פי'
עגולות כרוכות סדק על
סדק דמחוי כקין בתוך קרן
חרוקות דאין חלוקות,
(ג) גבי הערוך כרכו פי'
שם מקום, (ד) גבי הערוך
אברא וכמד הנמוקף שהוא
מלשון צבי, (ה) צבי א':
וה, (ו) [צ"ל זכר הגדין,
(ז) גבי הרש"ל הדורות,
(ח) גבי הרש"ל מדורות,
וכן לקמן, (ט) צ"ל דעו.
רש"ל, (י) [שם אחת דאבנא
זרתא], (יא) [צ"ל אמהתא
הוי משכא],

תורה אור השלם

1. מפרי פי איש תשבע
בטנו תבואת שפתיו
ישבעו: משלי י"ח כ
2. אריה שאג מי לא
יירא אדני אלהים דבר
פי לא יצבא: עמוס ג ח

הגהות הב"ח

(א) גבי וקש וכו' קרן
אחת חלבו מותר כל"ל וכן
בסמון:

הגהות מהר"ב

רנשבוג
[א] גבי אע"פ שאין לו אלא
קרן אחת מותר וכלל הוא
לצ"ל: [ב] רש"י ד"ה
מדורות וכו' והכי גרסי
מדורות כעין וכו' לצ"ל:

לעני רש"י

קרינ"ר [קרינ"ר ש].
סדוק.
פורקיר"ש
[פורקיר"ר ש]. מפוצלות.
שנינוב"ק
[אישיטינוב"ק]. אק.
על-סלע.
דיין. צבי.

דברי חכמים

אריא. אדם גבור הורג את הארי: דמהויס ניהליה. לאריא דבי
עילאי: איברא. אמת אני רוצה לראותו ועל כרחך לר"ך אחת
להראותו לי: אפילו כל מעצרתא. הפילו כל הנשים המעוברות:
להדי

וצרתי של ישראל נותן עינו עליהם לשומרם וה"ג ר"מ מפוצלות כלומר זקופות וראשיהם כפופות ושל צבי אינם כפופות כלל ומפוצלות
לשון כפיפה כדאמר בקדושין פרק האומר (דף סג): מאי משמע דהאי אגס לישנא דבזולנא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו
גרסינן מפוצלות אין לחוש דכמו מפוצלות הוא כדאשכחן פרק כל מערבין (עירובין כט): דאפילו זרתא דהוי כמו דאבנא וצמטניות יש צממה
מקומות הבקר במקום הפקר (פאה פ"ו משנה א): וְכַרְשׁ אַע"פ שאין לו אריא קרן אחת חלבו מותר. וא"ת בפרק צממה מדליקין
(שם דף כח): אמר תחש קרן אחת היה לו צמנחו וטהור היה מדאמר רב יהודה דאמר שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת הייתה
לו צמנחו והיכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור והלא כל אותן שיש להן קרן אחת אינן שוין דהא איכא קרש שהוא חיה ושור שהוא
צממה וי"ל דסמין אמתניתין דצא סימן (גדה נא): דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומסתמא אפילו בקרן אחת איירי מדאשכחן שור
שהקריב אדם הראשון קרן אחת הייתה צמנחו וטהור ומייהו כמו כן היה [ז] לדקדק מקרש דהא חזינן שאין לו אלא קרן אחת והוא
מעלה גרה ומפרים פרסה: הַבִּי גרסינן שיתסר (הוי משכה אמהתא) דטביא דבי עילאי ולא גרסינן אריא דאפילו צין אונא לאונא
אית ליה תשע אמהתא א"כ משכיה טפי משיחסר: נְתוּרַבְּי ושיני. מכאן משמע דככי לא הוי החניכיים שקורין יינצ"ש שאותן אין
דרכן ליפול כדאשכחן צערי פסחים (דף קיג). א"ל רב לצריה לא תשתי סמא ולא תעקור ככי אלא ככי הם השינים האחרונים הטוחנים
המאכל ושינים הם השינים שלפנים וכן (איו"ב יג) על מה אשא בשרי בשני מתרגמינן אטול בסרי צככי. [וע"ע תוס' ע"ז סה. ד"ה כין]:
בקוממן

אלו טרפות פרק שלישי חולין

ס.

עין משפט נר מצוה

רגנ א מיי פ"א מהל' כלאים הלכה ה סמנ לאון רעט טו"ע י"ד סי' גה סק"ג:

תורה אור השלם

1. המקרה במים עליותי השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח: תהלים קד ג וַתִּשָּׂב לִי מִשׁוֹר פֶּר מִקְרָן מִקְרָס:
2. תהלים טו לב וַיִּבְלֵוּ הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:
3. בראשית ב א וַיְהִי כְבוֹד יְיָ לְעֹלָם יִשְׁמַח יְיָ בַּמַּעֲשֵׂי:
4. תהלים קד לא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּרְשָׁא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׂב מִרְעִיעַ וְרֵעַ עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פֶרֶד לְמִינֵו אֲשֶׁר רָעוּ בוּ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כן:
5. בראשית א יא

לעני רש"י

- דיוטלטייר"ש
- ירושבולטור"ש [מסלה (מתקן להתרת פקעות).]
- אשקנז"ש
- אישקנז"ש [דולות.]
- ירושבולטור"ד
- ירושבולטור"ד [לסתר.]

רבינו גרשום

- דניצבט ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כירה: פוק צבית. כלומר הכן לו הכירה אגודה דינא: כנושיא. כלומר מכבדי רחבה וזולתיא מולפני הרחבה הרוח והגשמים: מסתורית. אטריריל בלע: וסתה דוולאי. כלו גושה בה מלאכתה: כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור מר שמכור שור להברו כרסו גדול ופרסותיו גדולות: מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מר שמכור שור להברו כרסתן ופרסתן איבע ליה למיהב: מסייע ליה רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדם נברא חלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות: לצביותם נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאבראי אתכם: לדעתן נבראו. בכלל

בְּקוֹמַתָּן נִבְרָאוּ. לא צעי למימר שנבראו בעמידה דהא אמרינן צפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה:). גבי אדם הראשון רביעית זרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אַל תִּקְרֵי צִבְאָם אֵינָם צִבְיוֹנָם.** פירש צפרוק דכולהו נפקי מצביונם שהו לשון יופי כמו (ישעיה ד) לנצי ולתפארת ומאחר שהן ציפויין זהו צקומתן ולדעתן שהיופי לא יבא אלא אם כן ה' נגדל כל הלוך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הצנה: **פְּסוּקָא זֶה שֵׁר הָעוֹלָם אִמְרוּ.** לפי מה שמפרשין דמחוק זה מטטרון כמו שיקד הפייט (ס' תקקף מטטרון) שנהפך לשם מצטר ואומר דהוא שר העולם כמו שיקד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והגורל ואמרינן צפרק קמא דיצמות (דף טו: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו ה' וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה צשטת ימי צראשית ושמה אגדות הם שחוקות זו על זו ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם לית ליה דמחוק זה מטטרון ח"י מה שקרא הפייט למטטרון נער לא שצביל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב צספר (ויספין דלמטטרון יש לו ט' צעב שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ג) דשאין זה ע"ג גב זה מהו. ואם תאמר מתניתין היא צמסכת כלאים צפרק קמא (משנה ו) אין נוטעין אילן צאלין ולא ירק צירק ועוד תנן (שם משנה ט) אין נוטעין זרע דלעת בתוך החלמית מפני שהוא ירק צירק וי"ל דמצעיא ליה צחווה לארץ דשרו כלאי זרעים ואסירי הרצנת האילן כדאינא צסוף צפרק קמא דקדושין (דף נט.) דריש שדך למעוטי כלאי זרעים מצחווה לארץ והרצנת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את [וגו'] צהמתן לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה צהמה צהרצעה אף שדך צהרצעה ומה צהמה צין צלרן צין צחווה לארץ אף שדך צין צלרן צין צחווה לארץ ומצעיא ליה אי חשיבא ליה הרצנת זרעים כהרצנת אילן משום דכתיב יצבהן למיניהו או לא אי נמי אפילו צלרן *מיצעיא ליה לר' (ס' אושעיא דאמר) עד שזרע חטה ושעורה וחררן צמפולת יד דלילמא מתניתין דכלאים כרצנן אי נמי צשאר כלאי זרעים ואליצא דרצנן איירי הכא דאמר צהקומן זוטא (מנחות דף טו:). קנצום ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לצני נח קמיצעיא ליה

להדי יומא. נגד השמש: **דאִיצְנִים לִיה נִהַמָּא.** אחקן לו טעודה: **לְגִידָא דְרִצְיָא.** על שפת נהר ששמו רציתא: **דְרוּיָה עֵלְמָא.** להמקצן שם חילומיו והוא נמכרין למקום שמהא רוח שולטת בו: **כְּנִשְׂיָה לִימָא.** טאיטו לים: **כְּנוֹשְׂאֵי.** מכבדי הבית: **זִוְחֵאֵי.** מרצלי הבית צמים מפני אצק העולה וכבר הם כלו לאכול כל זה: **אִי הִכִּי.** דנפישו חילומיו כ"כ לא מצינא: **מִסְתוּרִיָא.** דיושלטייר"ש צלע"ו: **דוֹלְלֵי.** אשקניי"ש. וסימן זה היה למתורעים: **פִּסְרָא דוֹלְלֵי.** דישבויריי"ד: **מִשְׁקָלָא לֹא שְׁקִיל.** הטובה משנתנה: **שׁוֹר.** דרכו להיות אצרכסתן ופרסתן צעל כרס רחבה ופרסות רחבות: **גְּנוּסְפִיָּה.** זנבו: **שׁוֹר הַשְּׁקִירִי אִדֵּם הִרְאָשׁוֹן.** כדאמרינן צלפני אידיהן צמסכת ע"ז (דף טז:). **מִקְרִין מִפְרִים.** צשור של אדם הראשון קאי: **קִרְנֵיו קוֹדֵמִין לַפְּרִסוּסֵיוּ.** שכל שוריים פרסותיהם נולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן אבל של מעשה צראשית צקומתם נבראו וצברניהן וכשינא מן הארץ ראשו תחלה נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו: **צְקוּמָתָן נִבְרָאוּ.** ולפיכך קדמו קרנותיו ששרי עמו נולדו וילאו תחלה והיינו שור פר ציוס שהיה שור היה גדול ככל שור צן יומו קרוי שור כדכתיב (ויקרא כג) שור כי יולד פר קיימא לן צן שלש (פרה פ"א משנה ג): **מִקְרִין מִפְרֵי מִשְׁמַע.** שכן סתם שוריים: **לְרַעֲסָם.** שדועסם שיערסם והם ניאות: **לְצִבְיוֹנָם.** צדמות צחורו: **לֵהֵם: שֵׁר הָעוֹלָם.** מלאך הממונה: **צִלְיָנוּת נֹאמֵר.** למיניהו עושה פרי למינו אצל צורעים לא נאמר צנוואתם למינו אבל ציציאתם נאמר מוריע זרע למיניהו: **שְׁאִין דִּרְכֵן לְאֵסָא צַעֲרֻצְבִּיָא.** שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראויין ליגדל לרופים ותפוסים כי אם מפחורים: **אִמֵר הַקִּבְיָה לְמִינֵהוּ.** שינא כל אילן צענמו צחוק מצחירו שינא לו היכר: **אֵנוּ.** שרצים אנו ודרכנו ללאת תפוסין ומעורצבין ואם אין נוהרים ללאת כל עשב לצד הרי אין אנו ניכרין זה מזה על אחת כמה וכמה: **יִשְׁמַח ה' בְּצַמְעֵשׂוּ.** שכולן זיהרין צמנותיו: **לר'**

חוינא ליה אזל אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל איסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל יומא דחד משמשי דקיימי קמי דקודשא בריך הוא אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן אמר ליה קיסר רבי יהושע בן חנניה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו אמר ליה לא מצית אמאי נפישו חילותיה א"ל איברא אמר ליה פוק צבית לגידא דרבייתא דרויחא עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אחא זיקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתוא אחא מיטרא טבעיה בימא א"ל מאי האי אמר ליה הני כנושיאי זלוחאי דאתו קמיה א"ל אי הכי לא מצינא א"ל בת קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכון נגרא הוא דכתיב: **הַמְקַרָה בְּמִים עֲלִיּוּתוֹ** אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עליה ואינגעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לה מסתוריתא דהו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתבי בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחוו אינשי ולביעי רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הות יתבא וסתרה **דוללי בשוקא דרומאי** אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב לך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיך לשקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן מיהב יהיב משקל לא שקיל אמר רב יהודה שור כרסתן ופרסתן רב רשיה ורב גנבותיה וחילופא בחמרא למאי נפקא מינה **למקח וממכר** ואמר רב יהודה **שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר ויתביב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע** אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ויתביב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים מסייע ליה לר' יהושע בן לוי **דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו תקרי צבאם** **ואלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא ידהי כבוד ה' לעולם ישמה ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעיה שאמר הקב"ה למיניהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למיניהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן בערבוביא אמר הקב"ה למיניהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמה ה' במעשיו בעי רבינא **הרכיב שני דשאים זה על גב זה לר'****

דרשו צללא זרעים ואסירי צהרצנת האילן כדאינא צסוף ונפקא לן מדכתיב (שם) את חוקותי תשמרו חוקים שחקמתי לך כבר צהרצנת דכתיב צהו למיניהו צצחלונת וצצהמה דלמיניהו איסור כלאים משמע כדמוכח צסוף שור שנגח את הפרה (צ"ק נה.) **ל' דצעי התם הרביע שני מיניש שצים מהו מי גמרי למיניהו למיניהו מיצעה או לא ומצעיא לן אי הוי הרצנת ירק צירק כמו הרצנת אילן צאלין והוי צכלל שדך ואע"ג דכתיב למיניהו איצטרין את חוקותי שחקמתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמיניהו אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למיניהו מאת חוקותי למוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי **שחקמתי לך כבר צמרה וא"ל **ה' פריך התם אלא מעמה ושמתם את חוקותי מאי חוקות שחקמתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אצני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למיניהו צמעשה צראשית וי"ל דמי"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אצני נח האי נמי לא קאי אצני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי צמר ושמתם אצל הכא כתיב חוקותי קודם תשמרו:******

- א) [עין חוס' יצמות סג. ד"ה זין]. (ב) [תענית כה.].
- א) [פי' כשהוא לוקט השור צדוק אס י' לו כרס גדולה כי עין ערוך צער כרס א']. (ד) [שבת כה: ע"ז ת. ע"ש, ה] [ע"ז ת. ה]. (ו) ר"ה יא. (ז) [צ"ל לעתון]. (ח) [גם איתא למיט, ט] [צ"ל אחר ד"ה מקרין מרתי]. (י) [וה] [שון הערוך [ערך צד א'] נבראו לצביון נבראו פירוש נקומתן גדולים מלאים ולא קטנים צשכרין לגדל לעמן נבראו ולא כדעת המיתוקים ופי' לצביון לשון יופי כמו לצבי כו']. (כ) [בוצר לשמחת מורה]. (ל) [צ"ל ושר הספקן]. (מ) [עין חוס' יצמות שם שכתבו בשם פסיקתא שמינה שמת וכו']. (ס) [סי' צעבין וכן איתא בספר היטות היולא הש"ה דף ק: דפוס אמי"ש ד"ה הכלה העולה, ט] [צ"ל יאשיה]. (ט) [לקמן צכ:].

גליון הש"ס

נב' אלא צביונם. עין כנפישו על המורה צראשית א' כה: **תנו"ב** ד"ה הרביב וכו' **מבעיא ליה לר' אישעיא.** עין לקמן פ' ע"ב חוס' ד"ה ולפסקי:

מוסף רש"י

מקריין תרתי משמע. דסתם מקריין כל קרניו (שבת כה.) **ויתביב לה' משור פר.** אמר ר' דוד ומיעב לה' תפלמי מור, שפוט שהיה שור דהיינו אוחו יוס שטלה כדכתיב שור או נכש וגו', הרי עשוי ונגמל כפר שהוא צן ג' שפלטו מקרניו לא חקר (ע"ז ח.). בקומתן נבראו. שור עם קרניו מנוולין, וכיון שינא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו (שם). **בדעתן נבראו.** שאלם אדם תפלין להברכות ואמרו כן (ר"ה יא. ושם: דמות). **צטעס כל אחד ואחד וצדפוט כל אחד ואחד (שם).**

שיטה מקובצת

- א) שור דרכו להיות קרסתן ופרסתן: **ס' אלא אי"כ נתגדל כל הצורך:**
- ב) שר העולם אמרו קשה:
- ג) משום דכתיב למיניהו בעשייה או אינא אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' אישעה דאמר: **ס' נרשם על מלות דבעי התם הרביע ועל מלות מהו מי גמרי דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שביין] לוקח דגמרינן:**
- ד) איצטרין את חוקותי לחוקים שחקמתי לך כבר:
- ה) ואי"ת הא דפרין התם: